

Milaräpa

Velký tibetský
jogín

W. Y. EVANS-WENTZ
KVĚTOSLAV MINAŘÍK

Milaräpa

Velký tibetský jogín

Vydavatelská řada PŘÍMÁ STEZKA
Svazek 13

CANOPUS

WALTER YEELING EVANS-WENTZ

Milaräpa

Velký tibetský jogín

Komentuje Květoslav Minařík

CANOPUS
Praha 2023

© W. Y. Evans-Wentz, 1969*

Commentary © Květoslav Minařík, 1957

Translation © Roman Blinka, 2023

Tibet's Great Yogī Milarepa: A Biography from the Tibetan, Second Edition was originally published in English in 1969. This translation is published by arrangement with Oxford University Press.

Canopus, z. s. is responsible for this translation from the original work and Oxford University Press shall have no liability for any errors, omissions or inaccuracies or ambiguities in such translation or for any losses caused by reliance thereon.

Milaräpa, velký tibetský jogín: Životopis z tibetštiny, druhé vydání, byl publikován původně anglicky v roce 1969. Tento překlad je vydán se souhlasem Oxford University Press.

Za překlad originálu je odpovědný Canopus, z. s. a Oxford University Press nenese žádnou odpovědnost za jakékoli chyby, opomenutí, nepřesnosti nebo nejasnosti v něm ani za škody způsobené důvěrou v něj.

ISBN 978-80-87692-93-6

* Majitel autorských práv na text E.-W. aktuálně uvádí rok 1969 jako rok druhého vydání v angličtině. V prvním vydání Milaräpy v nakladatelství Canopus byl uváděn rok 1951. Jde o tentýž anglický text. (Pozn. vyd.)

TENTO MILARÄPŮV ŽIVOTOPIS VĚNUJI TĚM,
KDO NEVĚŘÍ NA ZÁKLADĚ KNIH A TRADICE,
ALE KDO HLEDAJÍ VĚDĚNÍ TÍM,
ŽE JE USKUTEČNÍ.

W. Y. E.-W.

OBSAH

<u>PŘEDMLUVA KVĚTOSLAVA MINAŘÍKA.....</u>	<u>9</u>
<u>POZNÁMKA ZORY ŠUBRTOVÉ K ČESKÉMU</u> <u>PŘEKLADU.....</u>	<u>21</u>
<u>PŘEDMLUVA W. Y. EVANS-WENTZE K DRUHÉMU</u> <u>VYDÁNÍ.....</u>	<u>25</u>
<u>PŘEDMLUVA W. Y. EVANS-WENTZE K PRVNÍMU</u> <u>VYDÁNÍ.....</u>	<u>33</u>
<u>ÚVOD W. Y. EVANS-WENTZE</u>	<u>37</u>
<u>I. Význam Džecün Kambumu</u>	<u>37</u>
<u>II. Historická hodnota vyprávění.....</u>	<u>38</u>
<u>III. Tibetické školy buddhistické filozofie.....</u>	<u>40</u>
<u>IV. Duchovní linie Kagjüpů.....</u>	<u>42</u>
<u>V. Pozdější Milaräpovi následovníci</u>	<u>44</u>
<u>VI. Srovnání Kagjüpů s křesťanskými gnostiky.....</u>	<u>45</u>
<u>VII. Školy s odlišným pojetím.....</u>	<u>47</u>
<u>VIII. Vznik a vývoj tibetských buddhistických škol.....</u>	<u>49</u>
<u>IX. Obhajoba poustevnického ideálu</u>	<u>51</u>
<u>X. Otázka arhata</u>	<u>55</u>
<u>XI. Text a jeho překlad.....</u>	<u>58</u>
<u>XII. Místo Džecün Kambumu v tibetské literatuře.....</u>	<u>60</u>
<u>XIII. Milaräpa, velíkán lidstva</u>	<u>61</u>
<u>ÚVOD RÄČHUNGA, MILARÄPOVA ŽÁKA.....</u>	<u>65</u>

DÍL PRVNÍ

STEZKA TEMNOTY

KAPITOLA I

<u>PŮVOD A NAROZENÍ</u>	<u>73</u>
-------------------------------	-----------

KAPITOLA II

<u>CHUŤ UTRPENÍ</u>	<u>85</u>
---------------------------	-----------

KAPITOLA III

<u>PRAKTIKOVÁNÍ ČERNÉHO UMĚNÍ</u>	<u>91</u>
---	-----------

DÍL DRUHÝ

STEZKA SVĚTLA

<u>ÚVOD</u>	<u>111</u>
-------------------	------------

KAPITOLA IV

<u>HLEDÁNÍ SVATÉ DHARMY</u>	<u>113</u>
-----------------------------------	------------

KAPITOLA V

<u>ZKOUŠKY A POKÁNÍ</u>	<u>123</u>
-------------------------------	------------

KAPITOLA VI

<u>ZASVĚCENÍ</u>	<u>155</u>
------------------------	------------

KAPITOLA VII

<u>OSOBNÍ GURUOVO VEDENÍ</u>	<u>161</u>
------------------------------------	------------

KAPITOLA VIII

<u>ODCHOD OD GURUA</u>	<u>181</u>
------------------------------	------------

KAPITOLA IX

<u>ODŘÍKÁNÍ</u>	<u>197</u>
-----------------------	------------

KAPITOLA X

<u>MEDITACE A SOUSTŘEDĚNÍ V ÚSTRANÍ</u>	<u>205</u>
---	------------

KAPITOLA XI

<u>POUSTEVNY A SLUŽBA VŠEM ŽIVÝM BYTOSTEM</u>	<u>259</u>
---	------------

KAPITOLA XII

<u>NIRVÁNA.....</u>	<u>267</u>
<u>DOVĚTEK</u>	<u>331</u>
<u>DOZPĚV</u>	<u>335</u>
<u>OBRAZOVÁ PŘÍLOHA</u>	<u>337</u>
<u>VYSVĚTLIVKY W. Y. EVANS-WENTZE</u>	<u>353</u>
<u>SLOVNÍČEK POJMŮ KVĚTOSLAVA MINAŘÍKA.....</u>	<u>401</u>
<u>REJSTŘÍK.....</u>	<u>427</u>

PŘEDMLUVA KVĚTOSLAVA MINAŘÍKA

Tato kniha vypravuje podivuhodný příběh života. Tak podivuhodný, že mu světský člověk ani nebude moci porozumět. Ba dokonce mu sotva porozumějí i tzv. laičtí mystikové (na rozdíl od mystiků křesťanských, především církve římskokatolické), pokud nebudou v praxi znát mahájánský buddhismus a budou očekávat výrazné mystické výsledky od formálního přiznání se k mystice a nějakých soustředovacích cvičení. Takoví mystikové totiž snadno upadají do omylu, že nejvyšší mystické výsledky získají, když budou půl hodiny denně „cvičit“ písma nebo bezmyšlenkovitost, a že tímto úsilím k sobě přitáhnou boží milost, která snadno zahladí jejich celodenní zaměření mysli do světa.

Vyprávění tohoto příběhu může prospět oběma; světskému člověku i laickému mystikovi. Pokud světský člověk předem nepokládá za lháře každého, i mravně nejušlechtilejšího člověka, který hovoří o svých neobyčejných zkušenostech a poznatcích, může četbou tohoto díla dospět k posilujícímu přesvědčení, že řešení životních problémů není tak jednoduché, aby mohl žít jen pro ukájení neomezované pudovosti. Tím si otevře novou cestu životem alespoň ve svých názorech. Při věcné snaze může po této cestě dojít ke spáse přes její předchozí stupně, niternou harmonii a blaženost; ta zcela zjevně poznamená jeho pocitový život.

Kdo se na základě nesprávné mystické nauky domnívá, že problém celého mystického vývoje může vyřešit jednoduchým „cvičením“ písmen nebo nějaké představy umísťované doprostřed prsou nebo prostým zastavováním myšlení, se může v této knize poučit, že k mystickému vývoji je třeba, aby zpracoval svou bytost na mnohem širší základně. Tak zaujme k mystické praxi správný postoj a vstoupí snad konečně na cestu, která končí posvěcením jeho samého.

Nechť se čtenář snaží pochopit, že Džeciün Milaräpa získal na cestě k svému duchovnímu až příliš mnoho ze zevních zkoušek, které mu uložil jeho guru Marpa Překladatel. Pod vlivem četby různých českých

knih o mystice se bohužel může domnívat, že zevní zkoušky (askeze), jaké Milaräpa a před ním Buddha podstoupili, byly přinejmenším zbytečné. Bude proto dobře, když pochopí se mnou, že touha po hmatatelných výsledcích v mystickém úsilí bude „vyslyšena“ jenom tím, jak žije: způsobem života, jaký odpovídá těmto výsledkům. Tedy nikoli snivé touhy, ale sám život je ta vehementní síla, která jednak vytváří životní názor, jednak omezuje myšlení a vytváří předpoklady k pochopení. Někteří naši hledající lidé to právě pod vlivem nesprávných informací o mystice neberou v úvahu a domnívají se, že askenze a zkoušky jsou zbytečné a že není třeba nic víc, než aby snad půl hodiny denně „cvičili“ písma nebo bezmyšlenkovitost.

Taková představa lahodí světskému člověku, který touží po mystických výsledcích; jeho mystické snahy však nepovedou k dobrému. Soustředování je totiž psychický tlak na bytost; tímto tlakem se uvolňuje a rozzařuje dobrá karma, utajená v těle, a takovíto mystikové ji postupně promrhají světským myšlením a cítěním. Ti mystikové, kteří zakládají své snahy na „cvičeních“, se postupně stanou z hlediska dobré karmy žebráky, protože ji takto prohodí.

Milaräpa byl tvrdě zkoušen. To proto, že měl moudrého gurua, který dobře věděl jak zachovat kapitál jeho dobré karmy a později ho proměnit v duchovní hodnoty. A náš čtenář by měl vědět, že zásahy jeho gurua byly přesně vypočteny, aby vedly k rozvoji jeho vnitřní přirozenosti, která již musela být embryem velikého jogína, mudrce a světce. Necht však také ví, že sama zevní askenze by k jejímu rozvoji skutečně nestačila. Askenze je totiž účelná pouze potud, pokud prohlubuje asketovu pokoru a kouzlí před jeho očima představy o existenci nadpomyslitelného kosmického dobra, kterého může být asketa podle své víry ještě účasten. Pokud však z askenze v bytosti vznikají pouze pocity utrpení, vědomí vlastní bídy a špatnosti, pak vede do propasti, na špatnou stopu, v pekelný svět. Tím buď řečeno, že askenze musí být uváděna do přesného poměru k duševní síle a odolnosti askety.

Při mystickém vedení je úlohou vůdce, aby u hledajícího člověka dobře rozpoznal subjektivní rozhraní mezi pocitem vlastní žákovy bídy, špatnosti a nedokonalosti a jeho vírou v existenci nadpomyslitelného kosmického dobra, kterého žák podle jakéhosi slabého vnitřního pře-

svědčení může někdy být ještě účasten. To musí dokonce mystický vůdce vědět mnohem lépe než jeho žák. Neboť jenom na základě toho smí na něho vložit maximální utrpení a přivádět ho do situací, které mají být počátkem mocného vzmachu jeho snahy o uskutečnění ve smyslu nejvyššího zasvěcení do nauky. A k tomu je třeba dodat, že to platí pro každého jednotlivce zvlášť.

Neexistuje tedy jakási zázračná mystická nauka, jejíž směrnice lze v praxi snadno dodržovat a při níž není třeba napínat veškerou vůli a důvtip, aby si stoupenec mystiky mohl sebe sama podrobit. Mystický vývoj znamená niterný průchod Rudým mořem života až na druhý břeh; totiž na břeh míru a vykoupení sebe sama z nahodilostí, které může toto Rudé moře života člověku připravit. Na jedné straně je opravdu třeba pomocné ruky, podávané z oblastí nad tímto mořem, ale na druhé straně je třeba i vědět, jakým metodickým postupem lze tyto pomocné vlivy v dostatečné míře získat. Zejména to platí tehdy, když jsou karmické síly v odboji a hrozí, že tyto pomocné síly přemohou. Pak často vznikají situace, v nichž může pomoci pouze správný postoj hledajícího člověka nebo guru – mistr na slovo vzatý. Týž mistr musí za takových okolností pomoci svému žáku, aby odolal karmickému příboji; nadto mu musí poskytnout poučení, jak si má sám v takové situaci pomáhat. Bývá totiž pravidlem, že ten, kdo se již jednou v karmickém příboji ocitl, ocitne se v něm jistě vícekrát nebo v něm bude trvale. Zvlášť má-li spletitou karmu, již lze definovat takto: dispozice pro **nejvyšší Uskutečnění** na straně jedné a zatížení běžným člověčenstvím na straně druhé. To pak bývá delikátní případ, jež dobrý guru může rozřešit jako velmi příznivý, kdežto špatný guru může ze svého žáka vytvořit démona...

Marpa byl dobrý guru, který znal všechny otázky duchovního vývoje, a proto mohl své žáky vést v duchovním vývoji až do stavu buddhy. To mnozí naši mystikové z tohoto vyprávění nebudou moci pochopit, protože si představují, že vysoce vyvinutí jogínové jsou lidé beze všech obvyklých znaků lidství. Marpa však žil rodinným životem, byl dokonce bohatý, zuřil a pil alkohol a vyžadoval poplatky za zasvěcení. To je pro lidi, kteří jsou zvyklí na způsoby a život křesťanských světců, zcela neobvyklé, i když do jejich představ o světcích a mudrcích zasáhly rušivé a nespráv-

né názory popularizované zdejší laickou mystikou. Nepochopí tedy, že by jako vysoce zasvěcený mistr mohl Marpa jednat tak hrubě, jak jednal. Známi totiž jejich představy o takových mistrech. Mají to být lidé zcela povznesení nad svět, mít tajemnou moc a být zcela imunní vůči všemu, co by je mohlo donutit, aby vnímali své okolí. A očekávají, že takový mistr bude svým žákům odstraňovat překážky z cesty jejich vývoje tu laskavými, tu kouzelnými slovy, jež by nebolela a nekrušila nesnesitelně...

Proto je třeba vysvětlit, že existují různí mistři s rozdílnou zasvěcovací schopností a silou. Za nejlepší je třeba považovat ty, kteří dovedou proměňovat zevní situace v duchovní růst. V takovém případě se žití stává pro hledajícího člověka jedinou velkou zkouškou, ale zaručuje se mu tím natrvalo a pro všechny okolnosti, že nezbloudí a nepadne. Má-li však hledající člověk „mistra“, který vůbec nezasahuje do jeho občanského života, ale rozněcuje jeho víze a pocity tak, že se mění v domněle nadsvětské zážitky, pak je vystaven nepředstavitelnému nebezpečí zbloudění a duchovního pádu. Takové zážitky mohou totiž vést k vnitřním rozporům a ty snadno vyvrcholí v úplně špatné orientaci, jakmile se hledajícímu mystické zážitky projeví jako čistě abstraktní proti jeho konkrétně vzbouřené a nijak zkrocené živočišnosti. Každý hledající člověk by proto měl vědět, že mystika je v první řadě správná životospráva a že jedině od ní má čekat zvýšení základny přirozeného uvědomování, cítění a subjektivního prožívání. Mystické zážitky, pocházející z dočasných niterných vzepětí na základě jakýchsi mystických cvičení, jsou vlastně narkotikum, jehož účinek je často pronikavější než účinek mnohých drog.

Touto charakteristikou mystických prožitků a stavů jsme se dostali k nepochopitelným věcem mantrajány a mahájány. Směřují ke sloučení lidského stavu s božským do té míry, že dokonce příkazují vylučovat údiv nad tím, jak se mohlo skloubit drsné chlapství s něžným světečtím pravých bhaktů. K tomu však je možné dodat: chceme-li nalézt spolehlivé mistry mystiky, hledejme je právě mezi těmito extrémisty, ale dávejme pozor! Nečekejme, že se u nich setkáme s laskavostí a s otevřenou náručí! Těžké zkoušky nastávají často již prvním setkáním...

Mám-li však ještě dále projevit svůj názor na mystický vývoj, musím říci, že pro nás Evropany je obdoba mystického vývoje Milaräpy vhod-

nější. Evropský život nám ukládá zkoušky, jejichž smyslem je, abychom se stali racionalisty. A tomuto racionalismu sotva dovede čelit křesťanská bhakti, poukazující na nezbytnost dobrého konání. Křesťanská bhakti proto mluví slovy nepochopitelnými našemu rozumu. Tibetická mystika je naproti tomu založená na racionalismu jako sám evropský život. Její racionalismus se však neopírá o vysoké pece, obrovské železárny, bombardovací letadla, rychle jedoucí auta, vyžívání se s děvčaty a nakonec snad i o litr silného piva, ale o poznání karmy a pravých příčin zla, které se nyní tak mocně uplatňuje v celém našem společenském životě. Z tohoto hlediska je racionalismus tibetské mystiky snad jen duchovní povahy, přesto však dává člověku klíče k poznání a k odstranění zla poznáním jeho vzniku.

Nejsme zatím tak daleko, abychom mohli tuto mystiku prohlásit za spasitelnou pro společnost v celém rozsahu. Rozhodně ji však můžeme za takovou prohlásit pro ty jednotlivce, kteří mají vztah k duchovním naukám a přitom nemají zájem na řešení abstraktních problémů a myšlenek, ale jen skutečných krizí sociálních a společenských, jež se jich přímo dotýkají. Jelikož dále předpokládám, že takto cítících a trpících lidí je velmi mnoho, je podle toho též velmi mnoho povolanych (v biblickém smyslu). Právě tito lidé by se pak mohli stát představiteli skutečné hodnoty pravé mystiky a tím i prvními květy nového, lepšího jara života na celé Zemi.

Mahájánský buddhismus, který je čtenáři předložen v životopise Milaräpy, mluví o spasitelích stejně jako křesťanství. To znamená, že jeho zasvěcení, jehož úplným obrazem je tento životopis, se děje v nervech a žilách zasvěcovaných lidí. Zůstává v nich nakonec jako veliká mravní síla, která je nutí jednat v mezích spásné mravnosti a která je vede k poznání, že materialistická psychologie je v koncích při hledání spolehlivých cest k vytvoření harmonie ve společenském životě. A právě proto, že toto zasvěcení se děje v nervech a žilách zasvěcovaných lidí, dává vznikat oněm bódhisattvům, kteří mohou život na Zemi ovlivnit svou velkou nesobečností a kteří mohou dovést ke stejným výsledkům další stoupence mahájánského buddhismu. K výsledkům a ideálům, jež nám evropská mystika a křesťanské církve slibují v budoucím životě, někdy v posmrtném údělu světců.

Tak spleťtá je tedy otázka mystického zasvěcení a posvěcení. Ačkoli na jedné straně je jeho účelem produkovat všech individuální život do té míry, aby se těla mystických zasvěcenců stala andělskými, proměněnými a tak čistými, že již nebudou postřehnutelná našim dosavadním postřehovacím schopnostem, přece na druhé straně nesmí vzít tělu a životu ani stopu z reálných kvalit, které se projevují v pocíťování. Neboť jenom tímto způsobem začne bytost duchovně růst a proměňovat se v celém rozsahu a přitom se stane prototypem ideálního a nádherou duchovnosti prozářeného lidství.

Mluví-li však o tomto problému, jsem si vědom toho, jaké dilema může vzejít v mysli světského čtenáře, když v textu narazí na bídu a chudobu Milaräpy, když žil v odloučení. Chci k tomu dodat, že zevní ubohost nemusí působit stejně na toho, kdo dovede zažívat pouze zevní svět, jako na toho, kdo dovede zažívat nejvyšší duchovní stavy a vědění. Úsilí světského člověka uniknout zevní ubohosti se vysoce vyvinutému duchovnímu člověku může jevit jako úsilí uniknout následkům vlastní špatné karmy, kterou vlastně ztělesňuje on sám. Proto jí neunikne ani prodáváním duševního jasu za chléb, tedy něčím takovým, jako je pro nás zaprodání duše ďáblu za zlato, ani když sbírá odpadky tzv. světských dobrot, jako jsou duševní pohodlí lenocha, různé naděje a rodinný život. Špatná karma je vyvolána špatnými skutky, a proto musí být vyúčtována osudovými těžkostmi. S nimi se musí nakonec každý člověk vypořádat jinak než prodáváním duševního jasu za chléb, případně služebníčkováním a pochlebováním mocným lidem tohoto světa, nebo dokonce ochotou ke skutkům, které na něm tito lidé vyžadují a které se přičítají jeho mravnímu názoru. Takové jednání totiž znamená další ústup v mravním ohledu a zároveň počátek sestupu přirozeného uvědomování pod úroveň lidství. To se v dalším sledu trestá inkarnováním v bídných podlidských sférách nebo světech.

Ocitl-li se někdo na této hranici a z nějakých důvodů získal osvobozující vhled duchovně dokonalých bytostí, pak zevní ubohost, kterou splácí těžké karmické úvazky, je mu tak radostným, snadno únosným břemenem, že řekne souhlasně s Milaräpou: „Jak se zdá, pokládáte mne všichni za velmi ubohého, ale na celém světě není nikdo tak šťastný jako

já. Nikdo se také nemůže těšit ze smysluplnějšího, vznešenějšího nebo větším úspěchem korunovaného života..." Všechno tedy záleží na hledisku a poznání.

Světští lidé mají na tuto věc názor celkem jednoznačný. Chtějí stůj co stůj vyrovnávat karmické účty tím, že se ti, kdo na nás vkládají břemena, budou umírňovat pod různými našimi tlaky. Proto bylo vytvořeno zákonodárství a různá opatření – jenže to všechno nemělo úspěch. Porušená karma způsobuje, že osudem pronásledovaní lidé nejsou vybavení rozeznávací schopností, a proto si volí do svého čela zlé lidi, kteří v nich sladkými slovy vzbudili žádoucí víru. Pak se ovšem stanou jejich ještě větším bičem, než jakým byla ta vybraná společnost, která se již také zmítala v odboji zlé karmy. Tak postupně nabývá vrchu mocnější a větší zlo a porušování zákona pořádku a mravnosti, které nevykoření žádný jiný zákon než zákon karmy, do něhož lidská společnost zasadí dobro. Jen zákon karmy, nesoucí v odplatu dobro, vrátí lidem nejprve poznání povah jiných lidí a potom i předpoklad k volbě dobrých strážců zákona a pořádku.

Mahájána se však neopírá především o etická hlediska, směřující k tomu, aby se člověk choval dobře k celku; přihlíží k vzájemnému vztahu jednotlivce a celku, k jejich podmíněné jednotě. To odpovídá tomu, že řešení osobních problémů se dotýká i těchto vztahů. Přitom základní devízou zůstává pomoc jednotlivci. Pomáhá se mu v první řadě tím, že je veden k tomu, aby se cele naplnil dobrem a toto dobro pak vyzářoval ze sebe sama v prostředí, v němž musí vyžít svůj život, a to na přirozené základně vlastního uvědomování. Teprve tím splatí svůj dluh lidem a lidství; po jeho zaplacení bude z lidství vykoupen, a to především z toho lidství, které je zatížené utrpením.

Nezáleží na tom, že lidé zevně nemohou poznat, že ten který jedinec byl vykoupen z lidství plného utrpení. Pocitové stavy jsou subjektivní záležitost každého z nás a jsou založené na nosných napětích, jaká vytváříme způsobem života, který žijeme v přirozeném duševním stavu. A protože víme, že mocný čin znamená mocné vzduť karmy, které samo krátí její dozrávání, můžeme z toho usuzovat, že intenzivní úsilí o rozvínutí dobra a osvobozujících pocitů ve vlastní bytosti nám umožní dočkat se jeho výsledku. I kdyby toto úsilí nepřineslo víc než poznání karmické-

ho zákona v jeho osvobozující části, mohli bychom říci, že žijeme život, který nemůže být vznešenější a větším úspěchem korunovaný.

Milaräpův život není naukový systém s řadou technických pokynů, ale spíš ukazuje úsilí korunované poznáním a nadsmyslovým životem. Proto se z něho může čtenář poučit o tzv. správné cestě: že tvrdá askeze, které se podrobil po svém odchodu od Marpy a tím ovšem po tom, kdy již dosáhl osvěcujícího poznání, je nezbytná vždy, dokud člověk nedosáhne poznání univerzálního zákona relativity. Milaräpův návrat k civilnějšímu způsobu života po přečtení svitku, který obdržel od Marpy, může čtenáře upozornit, že i on sám na cestě za poznáním musí setrvat v askezi až do okamžiku, kdy na základě poznání zákona karmy evidentně zjistí, že směřuje způsobem života k nirváně a nikoli k sansáře. Z toho vyplývá, že všechny příjemné teorie o marnosti a bezpředmětnosti askeze jsou mylné: nejvyšší poznání musí vzejít ze životního úsilí a prožívání. Jinak bude podle slov Buddhových každý bloudit v houštině názorů, v síti názorů, v bludišti názorů atd., až se začne domnívat, že „veliká prožití“ velikých světců jsou nicotná v porovnání se smyslovým životem v pohodlí, jaké si může dopřát pouze bohatý člověk.

Marpovo chování k Milaräpovi nesmí být směrnicí pro ty, kdo se cítí být znalci a mistry nauky. Kdo opravdu **uskutečnil** do té míry, že je mistrem z Ducha povoláním, ten musí znát účinky svého tlaku na své žáky a řídit se vždy tím, že jeho tlaky musí vzápětí přinést jeho žákům dobro a poznání. Pokud tomu tak není, jedná takový „mistr“ někdy neodpovědně, jindy zločinně. A k tomu je ještě nezbytné dodat: mistr, který dovede vypočítat sílu reakce svých žáků na své jednání, je tak vzácný, že ho lze nalézt snad s ještě většími potížemi než tak oddaného žáka, jakým byl Milaräpa.

Pro evropské čtenáře je v této knize ještě jedna pozoruhodnost, o níž je nezbytné promluvit. Je to racionalistický postoj Marpy k životu na jedné straně a jeho mystické znalosti a schopnosti na druhé straně. Jsme totiž zvyklí vidět ty, kdo mají mystické znalosti a síly, jako lidi, kteří nemyslí a nejednají jako lidé světští. Všichni křesťanští světci byli velice vzdáleni tomu jednat a mluvit jako Marpa, jenž stále zdůrazňuje své oběti na majetku za nauku a požaduje takové oběti od svých žáků. Naši světci byli naproti tomu zdánlivě pravým vtělením pokory.

A sotva by byl uznán za světce ten, kdo by jednal a počínal si jako Marpa. Proto asi zůstane zvláštností tibetské mystiky, že ponechá člověku lidství – nebo lépe člověčenství – a k němu přidá mystické zasvěcení. V čem to vězí? Křesťanští světci získali zasvěcení, prokázané zevně mystickými silami, útekem od všedního života k Bohu; tibetská mystika poskytuje zasvěcení tím způsobem, že pro cestu svatosti a pro vstup na ni předepisuje slučování takových kvalit ve vědomí, jež někdy korespondují se smyslovým světem a jindy zase s božstvím. Tím se stává, že cvičící člověk, jenž meditativně uvažuje o objektivním světě, se stejně výrazně snaží zpřítomnit si ve vědomí to, co kvalitativně odpovídá božství. Když se později uschopní při meditativním pohroužení bez potíží udržet ve vědomí kvality světa božského i smyslového, pak reakcí na meditativní pohroužení bude sloučení kvalit života lidského s božským v bytosti.

Cvičící člověk, který v meditaci obsáhne vědomím jak stavbu, tak i stavební materiál a tu duchovní skutečnost, která obojí vnímá, je na cestě k zasvěcení do mystiky, na níž nepřestane umět zevní skutečnosti pojímat stejně racionalisticky jako každý světský člověk. Proto nemusíme po způsobu křesťanských světců utíkat z jednoho světa, abychom mohli zakotvit v druhém, ale můžeme se rozvinout do obou světů současně. Tím rozvineme znalosti, zkušenosti a síly bohatší než ten, kdo kotví v jednom světě. Protože budeme setrvávat pevně i na zemi, získáme moc i nad svou magickou a mystickou přirozeností. Ta se rozvíjí do sil vždycky, když člověk vědomím dlouho kotví ve vnitřním světě mentálních schopností, pocitů, síly vůle atd.

Tibetská mystika je stejně realistická jako sám život člověka, který setrvává na smyslových skutečnostech. Opírá se však o širší základy než prostý život, neboť směřuje k rozšíření uvědomovací síly až do oblastí mimosmyslových. Poskytuje tedy člověku možnost, aby obsáhl vědomím i to, co mu při prostém způsobu života uniká, protože má menší uvědomovací základnu. A jelikož nejde o postřehy v extatickém stavu, znamená to, že tibetská mystika ponechává lidem všechn jejich racionalismus.

Seznámení se s Milaräpovým životopisem má proto veliký význam. Může náš život jen obohatit a způsobit, že se rozvine na zdravé

základně tak jako věda usilující též o poznání světa a jeho zákonů. Dokonce jej může obohatit ještě snadněji než věda, neboť používá prostředky dostupné každému člověku. Tibetická mystika může náš život obohatit bez mikroskopů, teleskopů a jiných vědeckých pomůcek, protože každý z nás může použít metodu „rozšiřování uvědomovací základny“. To je požehnání, které nám přináší, a děj v knize potvrzuje, že to lze uskutečnit.

V rámci tibetských mystických škol je Milaräpa, jak se čtenář dočte dále, čtvrtý v dynastii guruů školy Kagjü, která začíná Tilópou, slavným avadhútou. Milaräpa je historická osoba; je také velikým a snad nejpopulárnějším básníkem Tibetu. Jeho životopis by se proto mohl zdát pouze metaforou, za níž se skrýval mnohem všednější život. Ať je tomu však jakkoli, musíme ponechat odpovědnost za správnost jeho životopisu Rächungovi. Ostatně francouzská spisovatelka a cestovatelka po Tibetu Alexandra David-Néelová počátkem 20. století tvrdila, že dům, který Milaräpa stavěl, stojí dodnes. Mystiku a zázraky, o nichž se mluví v této knize, ponechám na úvaze samotného čtenáře. Já sám k tomu mohu jen připomenout, že ten, kdo se opravdově snaží splnit všeobecné mystické úkoly, se může snadno ocitnout ve světě zázraků, o nichž se běžnému člověku nemůže ani zdát. I já jsem mohl být překvapený tím, jak snadno jsem mohl číst v myslích lidí, předvídat počasí a ovládat je, zhušťovat vzduch v místnosti, kde jsem prováděl svá mystická cvičení, a činit ho jiskřivým, zírat do neviditelných oblastí a vidět tam nesčetné druhy bohů, takže chybělo jen velmi málo, abych uvedl na svět mystické zázraky. De facto tomu zabránilo jen to, že jsem žil pod příliš velikým tlakem různých bolestí a tyto subjektivní zkušenosti je nemohly odstranit. Proto jsem neustále spěchal za řešením problému svých bolestí a nevědomosti. A tak jsem znovu a znovu absorboval všechny emanace vytvářející kouzelné prostředí, které se člověku, jenž si zakládá na senzacích a prožitcích, tak snadno vymykají z dosahu jeho vlastní duševní moci. Zůstal mi jen jeden zázrak, založený na duševním utišení a současném analytickém pozorování sebe sama v nejvlastnějším psychologickém smyslu: zázrak prozření, v němž se mi náhle zřetězily nesčetné psychologické a přírodovědecké poznatky, jež bych vzhledem k vnějším překážkám v tomto životě nemohl získat. A tento zázrak znamenal, že

se k jakýmsi více či méně neobvyklým subjektivním prožitkům následkem mého bytostného a duševního zaměření do mého intelektu přímo vedralo poznání; jako zázračný lék odstranilo tíživé strasti mého života, které mne pronásledovaly před mystickým probuzením. V každém případě mohu odpovědně tvrdit, že se tímto probuzením smetly všechny hranice, které světskému člověku tak důkladně oddělují smyslový svět od personifikujících se napětí světa pocitového a intelektuálního. Potom i do mého života vstoupili bohové, andělé, démoni, ba i brahmové včetně brahmů oblasti bez tvarů, aniž bylo třeba uvědomování přenášet z oblasti do oblasti. Proto je mi Milaräpův život tak blízký a nevidím v něm zázraky. Vím totiž, že je to život, který vede ke spáse, a to v pravém smyslu toho slova, a mohu k tomu říci pouze to, že se zakládal na vnitřních předpokladech, které nezávisí na kontinentu. I člověk našich kontinentů může toužit po osvícení a osvobození z pout zkrušující karmy jako Milaräpa, usilovat stejně jako on a tím dosáhnout týchž duchovních výšin jako on.

Nechť tedy vážený čtenář přijme tento životopis jako směrnici pro své mravní a duševní úsilí; směrnici, jíž se bude v menší nebo ve větší míře řídit, aby též dosáhl pronikavého zlepšení své vlastní karmy a tím i požehnání, po němž tak jako tak vždycky touží. Nechť si uvědomí, že příjemné pocity, které si opatřuje prostřednictvím zábav, jsou příliš prchavé, než aby si od nich mohl slibovat, že zahladí všechnu nejistotu, jíž je v životě tak bezprostředně vystaven. V této souvislosti ho mohu ujistit, že metodickým slučováním vyšších zájmů a dobrých duševních stavů podepíraných ušlechtilou mravností se do jeho vědomí vetká pocit nebo stav zdůrazňující, že vlastně nepomíjí; z toho vzniká přesvědčení, že on sám nemůže zaniknout, i kdyby zanikl celý vesmír...

Takovéto stavy a přesvědčení jsou založené na tom, že bytí sídlí ve vědomí a nikoli v těle. Proto je možné slučovat uvědomovací zážehy tak, že se přemění v jednolitý akt nekonečného uvědomování; to zase je předpoklad k uskutečnění věčnosti, jako se uskutečňuje konečnost prostřednictvím lnutí na vzruších rozčleněných uvědomovacích aktů. Milaräpa nám tím ukazuje cestu ze strasti, i když se zdá, že jeho život je pouze strastí. On totiž žil vnitřní život, který se lišil od povrchových zdánlivostí, ba dokonce tento život nebyl na onom vůbec závislý. Z toho

lze soudit, že nakonec vždycky záleží jen na subjektivních stavech a nikoli na povrchu, který někdy působí nepříznivě.

Knihu jsem zařadil do ediční řady Přímá Stezka proto, že doceluje nauku, již čtenářům předkládám v jiných knihách. Proto by ji mohl přijmout každý jako část této nauky, i když se nezdá, že obsahuje přijatelný naukový systém. Jen jedno je jisté: jsou lidé, kteří mohou žít touhu po vysvobození ve svém nitru daleko prudčeji, než se vůbec může jevit na povrchu; pro tyto lidi může životopis Milaräpy mnoho znamenat. Ostatně mystické úsilí nemá člověka přinutit k tomu, aby nad sebou plakal. A tento životopis může osušit slzy těch, kdo pláčou nad svými útrapami, které je potkaly proto, že přijali mravní kázeň podle směrnic jógy. Uvidí, že pojem „největší utrpení“ je opravdu jen pojem, a to jsem měl na mysli, když jsem se rozhodl přijmout tuto knihu do naší edice.

Květoslav Minařík